

بسم رب الشهداء و الصديقين

جزوات آمادگی آزمون کارشناسی ارشد زمین شناسی سال ۱۳۹۲

ZaminAzmoon Group

اخطار:

گروه زمین آزمون با افراد حقیقی یا حقوقی که از نام یا آرم گروه زمین آزمون به طور غیر قانونی استفاده نمایند از طریق

قانونی برخورد لازم را خواهد نمود.

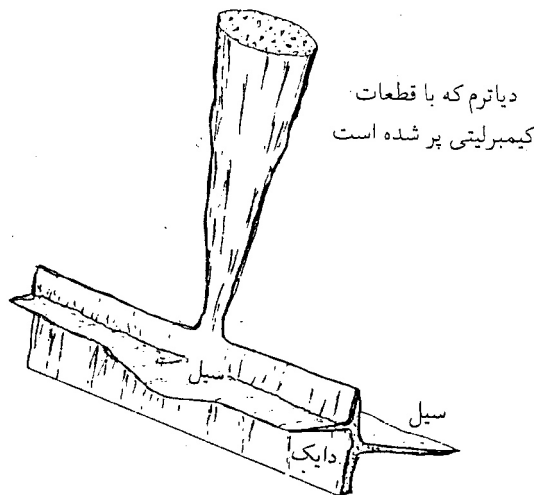

آتشفشان‌ها

- آتشفشان‌ها غالباً در نقاطی به وجود می‌آیند که لیتوسفر وضعیت نا متعادل داشته باشد.
- گدازه‌های حاصل از فوران کوه وزوو تقریباً خمیری شکل و از نوع لوسیت‌دار است که کمبود سیلیس دارند و دارای فوران نقطه‌ای است.
- در فوران مونالوا گدازه به صورت سیال و فوران به صورت شکافی بوده است.
- فوران کوه پله، ابتدا با خروج خاکستر و گاز و سپس به صورت انفجاری بوده است.
- فوران کوه بزیمانی مهیب‌ترین فوران انفجاری تاریخ معاصر است.
- مجموعه‌ای از سیل‌ها و دایک‌ها را میتوان آثاری از آتشفشان نارَس دانست.

اجزای ساختمان آتشفشان:

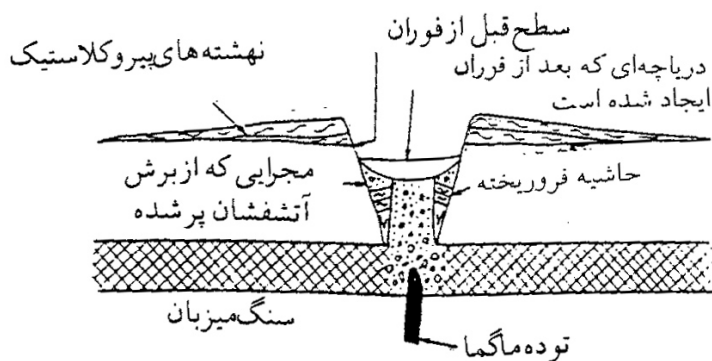
- × دودکش: رابط ماده گداخته درونی با سطح زمین است.
- × تک: بخش انتهایی قابل رویت دودکش را تک گویند.
- × پیپ: دودکش‌هایی که به وسیله برش انفجاری پر میشود را پیپ یا پایپ گویند.
- × دیاترم: دودکش‌های استوانه‌ای که قطر قاعده تحتانی آن کوچکتر از بخش‌های فوقانی است را دیاترم گویند که از سنگ‌های آذرین و یا برش پر شده است.
- دیاترم‌ها در نتیجه عملکرد گازهای تحت فشار بوجود می‌آیند.
- خروج بعضی توده‌های هیپرالکالن که سرشار از آب و CO_2 می‌باشد نظیر کیمبرلیت‌ها، کربناتیت‌ها و... با تشکیل دیاترم همراه است.

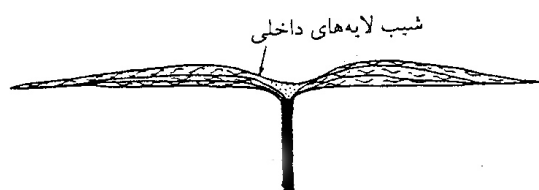
× دهانه آتشفشان:

(۱) دهانه دریاچه مانند در آتشفشان نوع هاوایی دیده می‌شود.

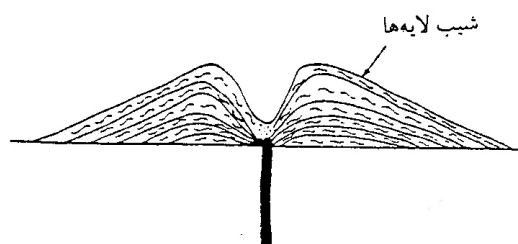
۲) مآرها: دهانه‌های انفجاری که بر اثر فوران آبدار به وجود می‌آید؛ به اشکال هلالی مآر آنتی دون گویند. در آنتی دون‌ها شیب تند به سمت جریان موج انفجار و شیب ملایم به سمت خارج است.

۳) توف‌های حلقوی: دهانه‌هایی که سطح فوران‌های قبلی را فرا گرفته و شیب داخل و خارج یکسان دارند و اساساً بازالتی‌اند.

۴) مخروط‌های توفی: اشکال مخروطی از مواد انفجاری؛ در مناطقی تشکیل می‌شود که آب‌های سطحی در تراز بالایی از مجرای خروج قرار گرفته باشد.

۵) دهانه دروغین: هنگامی که گدازه‌های بازالتی به آب دریاچه وارد میشوند، بوجود می‌آیند.

۶) کالدرای گودی‌هایی که در ساختمان آتشفشان پدید می‌آید.

○ کالدرای انفجاری: بر اثر انفجار و تراکم و فراوانی گازهای تحت فشار، دهانه وسیعی ایجاد می‌شود. مثال: آتشفشان بانداپی سان در ژاپن

- کالدرای ریزشی: فراوانترین انواع کالدرای، بر اثر ریزش سقف آشیانه ماگما به وجود می آید؛ مثال: سبلان، دماوند.
- کالدرای فرسایشی: بر اثر فرسایش جوی و یخچالی و بادی بوجود می آید، عموماً کمیابند و در آتشفشانهای قدیمی دیده میشود.

* مخروط آتشفشان:

- استراتو ولکان: مخروط های مرکب و لایه لایه که نتیجه فورانهای آذر آواری و جریان گدازه بوجود می آیند و مشخص حاشیه صفحات فرورانش هستند.
- سوما: آتشفشان لایه لایه مرتفع دایره ای شکل و دهانه دار است، زمان استراحت آتشفشانهای لایه لایه معمولاً ۲ برابر زمان فعالیتشان است. ترکیب آنها عمدتاً کالکو آلکالن و از آندزیتها بازالتی تا آندزیت و داسیت است.
- پویی: به معنی محل مرتفع در زبان فرانسه است.

☞ ضریب گسترش عبارتست از نسبت ارتفاع (H) به شعاع (R) سطح قاعده مخروط آتشفشان اگر $H/R < 1$ در این صورت مخروط و محتملاً جریانی از گدازه خواهیم داشت. اگر $H/R = 1$ باشد، در اینصورت توده های خروجی در اطراف روزنه خروج گنبد تشکیل می دهند. اگر $H/R > 1$ باشد، به جای مخروط، اشکال سوزنی داریم.

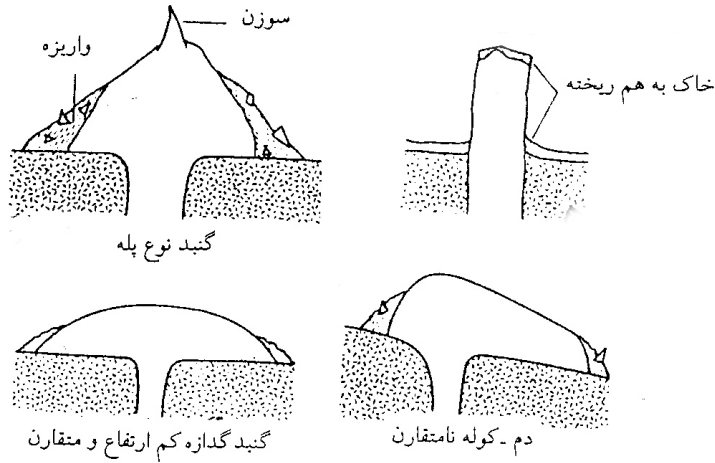
☞ مهمترین عامل که در ضریب گسترش تاثیر دارد ویسکوزیته یا گرانروی است.

☞ ضریب انفجار نیز به گرانروی بستگی دارد و عبارتست از درصد مواد آذر آواری به کل مواد جامدی که از دهانه آتشفشان خارج می شود.

* گنبد:

- اگر مواد گداخته در اطراف نقطه خروج به صورت بر آمدگی متقارن و نسبتاً مرتفع در آید. گنبد یا دم آتشفشان بوجود می آید که اختصاص به انواع ویسکوز و اسیدی دارد.
- لاوادم: اکسترزیون پهن، مسطح، متقارن و کم ارتفاع است.
- کوله: اکسترزیون ضخیمی که به علت شیب زمین در یک سمت به جریان می افتند و سطح آن موج دار و چین خورده است.

○ پلاگ: توده های سنگی که مانند پیستون به بالا می آیند و پس از خروج تغییر شکل نمی دهند و در راس آن نوعی منشور بندی مارپیچی دیده می شود.

◀ **اقسام ماگما:** ماگما شامل، مواد مذاب سیلیکاتی، عناصر فرار، انکلوژیونهای گازی حاصل از بخار آب، گازهایی که در ایجاد رگه های معدنی نقش عمده دارد، می باشد.

- **ماگمای بازیک:** مقدار سیلیس کمتر از ۵۲ درصد، ویسکوزیته کم، دما زیاد با عناصر فرار اندک.
- **ماگمای اسیدی:** مقدار سیلیس بیش از ۶۳ درصد، ویسکوزیته زیاد و حاوی گاز و مواد فرار نسبتاً زیاد و دمای کمتر از ماگمای بازیک.
- **ماگمای حد واسط:** بین ۵۲-۶۳ درصد سیلیس و اختصاصات فیزیکی حد واسط بین ماگمای بازیک و اسیدی دارد.

◀ **منشاء ماگما:** برحسب موقعیت ۳ مکانیسم در ایجاد ذوب موثر است:

- ☼ **افزایش دما در اثر فشار ثابت:** گرمای حاصل از حرارت درونی زمین و تشعشع مواد رادیو اکتیو باعث تضعیف پیوند های اتمی می شود.
- ☼ **کاهش فشار در دمای ثابت:** صعود مواد سازنده گوشته به شکل جریان جا بجایی یا دیاپیری که با کاهش فشار توام است.
- ✓ در گوشته زمین عملکرد فشار بیش از تاثیر گرماست.
- ✓ اگر کاهش فشار با کاهش دما همراه نباشد می تواند، موجب ذوب بخشی گوشته شود.